

Lausunto

16.04.2026

Asia: VN/27085/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Electronic Frontier Finland – Effi ry (Effi) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

Effi edustaa ensisijaisesti yksityisen ihmisen näkökulmaa ja keskittyy erityisesti perusoikeuksien toteutumiseen. Rikostiedustelun osalta Effi kiinnittää erityisesti huomiota tasapainoon lainsäädännöllä turvattavien perusoikeuksien ja turvaamiseksi tarpeellisten perusoikeusloukkauksien välillä.

Tiivistetysti

Effi pitää käsiteltävää esitystä erittäin huonona. Tarpeet viranomaisen uusille lisävaltuuksille on puutteellisesti perusteltu. Uusien toimivaltuuksien soveltamisedot ovat käytännössä epämääräisesti määriteltyjä. Kansalaisten oikeusturvan toteutuminen laskettaisiin esityksen perusteella korostetusti tiedusteluvaltuutetun suorittaman valvonnan ja viranomaisten antamiin tietoihin perustuvien yksipuolisten käräjäoikeuspäätösten varaan. Tällainen valvonta on jo nykyisten tiedustelulakien ja salaisten pakkokeinojen osalta osoittautunut tehottomaksi ja johtanut käytännössä tuomioistuimien toimimiseen pääosin kumileimasimina tosiasiallisen valvonnan sijaan.

Kokonaisuutena esitys on askel kohti poliisin mielivaltaa ja pois oikeusvaltiosta.

Uhkaperustaisen rikostiedustelun tarpeellisuus

Effi yhtyy Oikeuskanslerin lausunnossa esitettyyn näkemykseen, että nykyisessä esityksessä tarpeet uhkaperustaiselle rikostiedustelulle on esitetty puutteellisesti, eikä vaihtoehtoisia toteutusvaihtoehtoja ole käyty kunnolla läpi.

Uhkaperustaista rikostiedustelua perustellaan esityksessä tarpeella selvittää heikkoja tai hajanaisia signaaleja. Tosiasiallisesti heikot ja hajanaiset signaalit ovat pääosin vääriä positiivisia, eivätkä ole merkkejä rikollisuudesta. Oikeusvaltion tasapainoon kuuluu, että viranomaisilla ei ole mielivaltaista oikeutta valvoa kansalaisten tekemisiä pelkkien heikkojen ja hajanaisten epäilyjen perusteella.

Puuttumisen perusoikeuksiin tässä mitassa tulisi olla välttämätöntä. Nykyinen esitysluonnos ei tuo ilmi, että näin olisi.

Toimivaltuuksien rajat

Toisin kuin esityksessä väitetään, ovat rajat toimivaltuuksien käytölle esityksessä tulkinnanvaraisia. Lisäksi menetelmien jäädessä määrittelemättömiksi ja osin salassa pidettäviksi sekä kohteiden ollessa hankalasti valvottavasta tietomäärästä yksilöitävissä, jää valvontakokonaisuus erittäin huonosti määritellyksi.

Käytännön esimerkkinä annettakoon esityksessä ehdotetut varsin laajat poliisin valtaoikeudet poliisille salaisten pakkokeinojen käyttöön rikosten paljastamiseen - ilman konkreettista perustetta epäilylle rikoksen tapahtumisesta. On ilmeinen väärinkäyttömahdollisuus poliisin antaa itselleen nimettömiä vihjeitä mahdollisista rikoksista ja käyttää näitä vihjeitä perusteina salaisten pakkokeinojen käytölle. Ehdotuksessa tulisi vähintäänkin pohtia tällaisia väärinkäyttömahdollisuuksia ja antaa konkreettisia rajoituksia, joilla tällainen toiminta voitaisiin rajata lain ulkopuolelle.

Oikeusturva

Helsingin Sanomat on 2.8.2025 uutisoinut useista oikeustapauksista, joissa poliisi on esimerkiksi Elokapina -liikkeen jäseniin kohdistuneiden salaisten pakkokeinojen käyttämiseksi antanut käräjäoikeudelle harhaanjohtavia tietoja. Nykyisessä salaisten pakkokeinojen oikeudellisessa säätelykehikossa ei ole mekanismeja, joka tosiasiallisesti rankaisisi viranomaista tällaisista väärinkäytöksistä. Näin ollen, tuomioistuINVALVONTA ei nykyistenkään salaisten pakkokeinojen kohdalla toteudu käytännössä.

Tällaisessa tilanteessa on irvokasta lisätä viranomaisten oikeuksia vielä aiemmasta, kun pikemminkin nykyisten oikeuksien käytön valvontaa pitäisi lisätä.

Toosi Topi
Electronic Frontier Finland - Effi ry